

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет пожежної безпеки

Кафедра безпеки об'єктів будівництва та охорони праці

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу вибіркової підготовки
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою безпеки
об'єктів будівництва та охорони праці
на 2023-2024 навчальний рік.
Протокол від 29.08.2023 №32

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі»

2023 рік

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти опановують: правові та організаційні основи охорони праці; принципи організації охорони праці на підприємствах (в установах); питання розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій під час професійної діяльності; питання забезпечення безпечних та комфортних умов праці на робочих місцях, електробезпеки та пожежної безпеки.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Костенко Тетяна Вікторівна, заступник начальника кафедри безпеки об'єктів будівництва та охорони праці факультету пожежної безпеки, доктор технічних наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 102. Номер телефону: 097 620 85 29
E-mail	Тетяна Костенко <kostenko.tetiana@chipb.org.in>
Наукові інтереси	Аналіз та профілактика виробничого травматизму, забезпечення безпеки рятувальних робіт в умовах надзвичайних ситуацій
Професійні здібності	Навички навчання та викладання, наукової діяльності
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор технічних наук за спеціальністю 05.26.01 «Охорона праці». Автор та співавтор понад 100 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних фахових виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру по понеділках з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 102. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» є надання знань, умінь, здатностей для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах та в підрозділах ДСНС України, формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна	заочна
Статус дисципліни	вибіркова	
Рік підготовки	1-й	1-й
Семестр	2-й	2-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	3	3
кількість модулів	1	1
загальна кількість годин	90	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
лекції (годин)	16	8
семінарські, практичні (годин)	22	
самостійна робота (годин)	52	82
підсумковий контроль	диф.залік	диф.залік

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: психологічна допомога в екстремальних та кризових ситуаціях.

Постреквізити: переддипломна практика.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Охорона праці в галузі» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно комунікаційних технологій	ПР 1.

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.	СК 4.
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності	СК 7.

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1 Охорона праці в галузі

Тема 1. Законодавчі основи охорони праці

Література: [2, 3, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20]

Тема 2. Організаційні питання охорони праці

Література: [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14]

Тема 3. Небезпеки виробничого середовища. Основи гігієни праці та виробничої санітарії.

Література: [2, 11, 13, 14, 15]

Тема 4. Основи електробезпеки

Література: [5, 6, 13, 14, 15]

Тема 5. Основи пожежної безпеки

Література: [4, 5, 6, 13, 14, 15, 16]

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Форма здобуття освіти: очна				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		семінари (практичні заняття)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
МОДУЛЬ 1 Охорона праці в галузі					
Тема 1. Законодавчі основи охорони праці		2	2	5	-
Тема 2. Організаційні питання охорони праці		4	4	15	-
Тема 3. Небезпеки виробничого середовища. Основи гігієни праці та виробничої санітарії.		6	8	20	-
Тема 4. . Основи електробезпеки		2	2	6	-
Тема 5. Основи пожежної безпеки		2	2	6	
Контрольна робота за модулем 1	2	-	-	-	2
ВСЬОГО	90	16	18	52	2

Назви змістових модулів і тем	Форма здобуття освіти: заочна				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		семінари (практичні заняття)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
МОДУЛЬ 1 Охорона праці в галузі					
Тема 1. Законодавчі основи охорони праці	12	2	-	10	-
Тема 2. Організаційні питання охорони праці	22	2	-	20	-
Тема 3. Небезпеки виробничого середовища. Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	24	2	-	22	-
Тема 4. . Основи електробезпеки	12	2	-	10	-
Тема 5. Основи пожежної безпеки	10	-	-	10	
ВСЬОГО	90	8	-	82	-

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань (самостійна робота)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час практичних занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

- Визначення коефіцієнту частоти та тяжкості виробничого травматизму у галузі та першочергових напрямів робіт щодо профілактики й попередження виробничого травматизму.
- Організація розслідування нещасного випадку на виробництві.
- Організація спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві.
- Визначення коефіцієнта частоти травматизму для конкретних умов на основі даних щодо травматизму та кількості працюючих.
- Вимоги щодо навчання працівників з урахуванням їх функціональних обов'язків.
- Організація служби охорони праці на підприємстві.
- Організація навчання та перевірки знань з питань охорони праці на виробництві.
- Організація навчання та перевірки знань з питань охорони праці у закладах освіти.
- Порядок створення комісії з питань охорони праці на підприємстві.
- Порядок розробки інструкцій з питань організації та охорони праці.
- Аналіз, прогнозування травматизму і професійних захворювань на виробництві.
- Профілактика травматизму і професійних захворювань на виробництві.
- Вимоги санітарії до чистоти повітряного середовища виробничих приміщень.
- Визначення параметрів мікроклімату приміщень.
- Оцінка санітарно-гігієнічних умов праці.
- Аналіз небезпеки ураження при дотику до струмопровідних частин різних електромереж.
- Заходи зі зменшення небезпеки ураження електричним струмом.
- Організація надання допомоги при ураженнях електричним струмом.
- Організація евакуації людей із будівель і приміщень. Розрахунок часу на евакуацію людей.
- Визначення типу, кількості первинних засобів гасіння пожежі та вимог до стаціонарних засобів гасіння пожежі.

11. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диф.залик, реферати, есе, презентація власних досліджень.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

**Таблиця відповідності результатів оцінювання знань
з навчальної дисципліни за різними шкалами**

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

12. Критерії оцінювання: форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: опитування, виконання письмових завдань.

Підсумковий контроль проводиться у формі модульної контрольної роботи та диф.заліку

13. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна кількість балів
I. Поточний контроль			
Лекції	8	0	0
Практичні заняття	9	5	45
Модульна контрольна робота*	1	15	15
II. Підсумковий контроль			
Диф.залік*	1	40	40
Разом за всі види навчальної роботи модуля 1			100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру (включно із самостійною);
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5-4 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

3-2 балів – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

1 бал - здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки;

0 балів – здобувач не намагається знайти відповіді на питання.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Оцінювання **індивідуальних завдань** (самостійна робота) здійснюється на семінарських заняттях за шкалою від 0 до 3 балів.

Критерії оцінювання залежать від форми виконання завдання. Наприклад (оцінювання есе, дайджесту, реферату):

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньодисциплінарні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з десяти тестових завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів):

5 балів – питання розкриті в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

4 бали – питання розкрито вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

3 бали – питання розкрито у цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна.

2 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

0 балів – питання не розкрито.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диф.заліку.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з двох теоретичних питань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

39-30 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає

достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

14. Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Законодавство України про охорону праці.
2. Закон України «Про охорону праці».
3. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.
4. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
5. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
6. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.
7. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки.
8. Структура НПАОП.
9. Стандарти в галузі охорони праці.
10. Система стандартів безпеки праці.
11. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.
12. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура.
13. Інструкції з охорони праці.
14. Система державного управління охороною праці в Україні.
15. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.
16. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.
17. Організація охорони праці на підприємстві.
18. Служба охорони праці підприємства.
19. Основні завдання, функції служби охорони праці.
20. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.
21. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці.
22. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи.
23. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки.
24. Інструктажі з питань охорони праці, види інструктажів.
25. Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру.
26. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань.
27. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.
28. Основи фізіології праці.
29. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці.
30. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.
31. Мікроклімат робочої зони, нормування та контроль параметрів мікроклімату.
32. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.

33. Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами (газами, парою, пилом, димом, мікроорганізмами).
34. Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин.
35. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони.
36. Вентиляція, види вентиляції.
37. Природне, штучне, суміщене освітлення, класифікація виробничого освітлення.
38. Основні вимоги до виробничого освітлення.
39. Нормування освітлення, розряди зорової роботи.
40. Джерела штучного освітлення, лампи і світильники.
41. Джерела, класифікація і характеристики вібрації.
42. Параметри звукового поля: звуковий тиск, інтенсивність, частота, коливальна швидкість. Звукова потужність джерела звуку.
43. Класифікація шумів за походженням, за характером, спектром та часовими характеристиками, нормування шумів.
44. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту від шуму.
45. Джерела, іонізуючого випромінювання, класифікація і особливості впливу на організм людини.
46. Засоби захисту персоналу від іонізуючого випромінювання у виробничих умовах.
47. Дія електричного струму на організм людини, електричні травми.
48. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
49. Умови ураження людини електричним струмом.
50. Ураження електричним струмом при дотику.
51. Електрозахисні засоби і заходи.
52. Захист людини від ураження електричним струмом (захисне заземлення).
53. Захист людини від ураження електричним струмом (занулення).
54. Захист людини від ураження електричним струмом (захисне відключення).
55. Пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин.
56. Знаки пожежної безпеки.
57. Порядок дій при виникненні пожежі.
58. Пожежовибухонебезпечність об'єкта.
59. Система попередження пожеж.
60. Система протипожежного захисту.
61. Способи і засоби гасіння пожеж.
62. Організаційно-технічні заходи попередження виникнення пожеж.

15. Політика викладання навчальної дисципліни

- Курс передбачає роботу здобувача вищої освіти на лекційних, практичних заняттях та під час самостійної роботи.
- Усі завдання, що передбачено під час вивчення дисципліни, мають бути виконані у заданий термін.
- Відсутність здобувача на занятті передбачає самостійне опрацювання матеріалу та виконання завдання для самостійної підготовки.
- Спілкування з викладачем передбачається під час аудиторних занять, під час планових консультацій та в робочий час викладача.
- Підтримується та заохочується особиста креативність, виконання додаткових завдань за програмою курсу.
- Вимагається бережливе використання приладів, устаткування та іншого майна аудиторій, в яких проводяться заняття.

16. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2021. – 30 с.
2. Закон України «Про охорону праці». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. Кодекс законів про працю України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Кодекс цивільного захисту України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
5. Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18#Text>.
6. Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України (Наказ МНС України від 7.05.2007 №312).
7. Інструкція про порядок ведення обліку, розслідування нещасних випадків в органах і підрозділах МНС України. (Наказ МНС України від 18.08.06р. №540).
8. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві (Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 337)
9. Положення про службу охорони праці МНС України. (Наказ МНС України від 30.01.2012 № 81). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-12>.
10. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці. Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/pokazhchuk-normatyvno-pravovykh-aktiv-z/>
11. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.
12. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

Допоміжна література

13. Батлук В.А., Білінський Б.О., Ковалишин В.В., Мірус О.Л. Основи охорони праці в підрозділах МНС України. Навчальний посібник. – Львів: ЛДУБЖД, 2011. – 504 с.
14. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці. – К.: Каравела, 2011. – 408 с.
15. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. н. ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. н. ткачука і В. В. Зацарного. – К.: 2009 -465с.
16. Kostenko V., Kostenko T., Zemlianskiy O., Maiboroda A., Kutsenko S. Automatization of individual anti-thermal protection of rescuers in the initial period of fire suppression. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 2017. No. 5/10 (89). Pp. 4-11.
17. Костенко Т.В. Особливості травматизму рятувальників в Україні. Вісті Донецького гірничого інституту: Всеукраїнський науково-технічний журнал гірничого профілю. Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2017. № 1(40). С.165-169.
18. Безпека і здоров'я на роботі у військовий та післявійськовий час. Досвід України в умовах російської агресії. Режим доступу - https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf
19. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану. Навчальний посібник за загальною редакцією Мирослава Ковалюка. – Львів ЛДУБЖД, 2023. – 308 с.
20. Методичні рекомендації щодо організації гасіння пожеж в природних екосистемах в районах ведення бойових дій, алгоритм дій особового складу у разі виявлення загорань

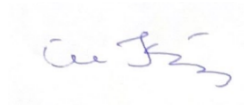
вибухонебезпечних предметів, а також надання домедичної допомоги у разі отримання мінно-вибухових травм. Режим доступу -
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u184/metodichni_rekomendaciyi_pes_vnp_pmd.doc.pdf

Інформаційні ресурси

1. <http://dsp.gov.ua>
2. <http://zakon.rada.gov.ua>
3. <https://www.dsns.gov.ua>

Розробник:

Заступник начальника кафедри безпеки
об'єктів будівництва та охорони праці
д.т.н., проф.

Тетяна КОСТЕНКО